

Nedá sa povedať, že by sa mi tu v múzeu nepáčilo, aj keď život v gymnáziu bol oveľa zaujímavejší. Tam som sa naučil veľa o komunizme, najmä keď som počúval výklad dejepisára. Volal sa Perlík. Dupočul som sa, že bol aj básnikom, niečo ako disident intelektuál, a že bol dokonca zamladi nejaký čas aj vo väzení.

Hovoríš, že u vás vo Würzburgu také múzeum nemáte a že vaše vedomosti o komunizme sú chabé. No, tak teda keď si už prišiel do Prahy ako turista, môžem ti to tu všetko poukazovať. Myslím, že som dosť kvalifikovaný, aby som tu mohol pôsobiť ako sprievodca, ale smutným faktom je, že múzeum by myš nezamestnalo. Môžem ti povedať, že čím som tu dlhšie, tým viac si uvedomujem, aké je toto múzeum dôležité. Pamätám si ešte slová profesora Perlíka, že čoskoro nadíde čas, keď sa deti budú pýtať: Komunizmus? A to je čo? Nejaké náboženstvo? Alebo výrobca áut? Podľa toho, čo som od neho počul, to jednoducho nie je v poriadku. Komunizmus si nemajú pamätať len ľudia ako profesor alebo Milena, teda tí, čo ho prežili. Komunizmus si treba pamätať pre jeho zlé aj dobré stránky. Muselo byť na ňom aj niečo dobré, o čom sa dá hovoriť, aj keď si uvedomujem, že takýto názor nie je dnes veľmi populárny. Napríklad, hovorí sa, že počas komunizmu mohli ľudia nadobudnúť celkom slušné vzdelanie. Alebo: je fakt, že komunistický Sovietsky zväz porazil v druhej svetovej vojne nacistov. No a, ako hovorí Milena, keď sa človek díva na hollywoodske filmy, nadobudne dojem, že to celé napokon aj tak vyhrali Američania!

Nie, nemalo by sa zabúdať na život v komunizme, hoci dnes sa veru zabúda. Len tak mimochodom, v obchodíku so suvenírmi si môžeš kúpiť historickú knihu o tejto temnej minulosti, stojí len päť euro. Nie veľa. Predstav si, tá kniha má iba sto

strán, a to je ešte tlačená veľkými písmenami. „Čím som staršia, tým viac to viem oceniť,“ hovorí Milena. Môžeš sa tam napríklad dočítať (naozaj som na vlastné uši počul, ako to niekto nahlas číta!), že žena prezidenta Klementa Gottwalda bola veľmi tučná, alebo že žena Antonína Novotného poodnášala z bytu Vladimíra Clementisa postelnú bielizeň a porcelán. Samozrejme, až keď Clementisa v päťdesiatych rokoch počas čistiek popravili. V tej knihe sa môžeš dočítať, čo som sa už dozvedel aj ja, že v roku 1990 rehabilitovali 257 964 ľudí odsúdených z politických dôvodov.

No niektorí návštevníci sa o také veci vôbec nezaujímajú, kupujú si len plagáty, známky, tričká, vojenské čiapky sovietskej armády a k tomu ešte voskové sviečky v tvare Stalina, Marxa a Lenina. Vravím ti, toto sú naozaj najobľúbenejšie suveníry, ktoré sa v obchodíku predávajú, možno aj preto, že sú najlacnejšie, aj keď vôbec nechápem, ako sa niekto môže vyžívať v pohľade na pomaly sa roztekajúceho Stalina, z ktorého napokon zostane len mláčka vosku, no viem, že sú ľudia, ktorí majú takéto symbolické činy veľmi radi.

Keď si sem vošiel, určite si si všimol busty a sochy Marxa, Lenina a Stalina. Minule tu bol jeden mladý muž, bol to Čech. Pozrel sa na bustu Marxa a opýtal sa: „To je nejaký ortodoxný duchovný?“ Jasné, že sa dá povedať, že Marx s tou svojou bradou tak naozaj vyzerá. A dá sa o ňom povedať aj to, že bol vo svojich názoroch fakt dosť ortodoxný, a tým, ako hlásal tú svoju doktrínu, sa v istom zmysle na duchovného aj podobal. No aj tak, dokonca aj mňa šokovala ignorancia toho mladého muža. Čo by tomu mladému Čechovi odpovedal profesor Perlík? Určite by sa čudoval, čo to dnes vlastne učia tých mladých na dejepise, a tomu chlapíkovi by asi povedal: No tak si o ňom

niečo prečítaj, ty *durak*! To po rusky znamená hlupák, ale dnes už sa v školách neučí ani ruština. Je to smutné, hoci pochopiteľné. Z môjho obmedzeného myšieho hľadiska - jazyk ako jazyk. Stojí za to naučiť sa ho bez ohľadu na historické okolnosti, no nie? Ale čo sa môže taký ignorant v tomto múzeu vôbec dozvedieť o historickej postave, akou bol Karol Marx a o počiatkoch komunizmu? Aha, tu je o ňom napísané, že to bol „... bohém a intelektuálny dobrodruh, ktorý začal kariéru ako romantický básnik so sklonom k apokalyptickému titanizmu, a ďalej bol aj novinárom s ostrým perom“, ako keby mu toto všetko mohlo zabrániť v tom, že napísal *Das Kapital*?! A pozri sa na tento text o Leninovi: „Lenin bol od samého počiatku mimoriadne perfídny, navyše intrigoval a bol aj veľmi krutý. Práve tieto vlastnosti sa neskôr stali typické pre všetky komunistické režimy na celom svete.“ Čo sa na to dá povedať? Z prednášok profesora Perlíka viem, že za čias komunizmu Lenina neuveriteľne glorifikovali, všetky učebnica ho ospevovali a boli plné lacného psychologizovania jeho osobnosti. Ale profesor by asi povedal, že dnes už nie je dôvod na žiadnu ideológiu, a namiesto toho by sme oveľa viac potrebovali poznať vlastné dejiny.

Vieš, niekedy, keď prídu ľudia sem, do tejto miestnosti plnej obrazov v duchu socialistického realizmu, plnej búst a modelov všelijakých raketoplánov, ale aj modelov obyčajnej školskej triedy a výrobnéj haly v továrni - a to všetko v jednej jedinej miestnosti! - vidím na nich sklamanie. Vykúkam zo svojej skrýše v skrini a tí návštevníci a návštevníčky na mňa pôsobia ako ľudia, čo radi chodia na všelijaké bizarné šou s dvojhlavými kozami alebo bradatou ženou, vieš, čo myslím. Jasné, že viem, prečo sú sklamaní. Nie je tu nijaký Stalin v

klietke, dokonca ani múmia Lenina! Vidia tu len kopy starých vecí, niečo ako smetisko. Ono to tu vlastne aj je smetisko. Výstavné exponáty sú z blších trhov a všelijakých garážových predajov, niektoré aj priamo zo smetného koša. Naozaj, len sa pozri, komunizmus je tu definitívne zredukovaný na hromadu starých harabúrd, na hromadu odpadkov! Ale veď nešlo v zamatovej revolúciu v roku 1989 práve o toto? Strašne rád by som im to povedal, keď strúhajú tie svoje ksichty, akože: to je všetko, čo tu máte? A čo viac by ešte chceli vidieť?

Dovoľ, aby som to vyjadril slovami, ktoré som počul od profesora, a síce, že komunizmus nie je až tak o výstavách, ako skôr o tom, čo sme schopní vidieť. Oveľa viac ide o to, ako kto v tých časoch žil, lepšie povedané, ako ich človek prežil. Od nedostatku potravín a topánok až po nedostatok slobody a ľudských práv. Problém je, ako vyjadriť a ukázať tento druh nedostatku, čiže nedostatku, ktorý nie vždy súvisel len s chudobou, ako ho vyjadriť a ukázať tým, čo o tej dobe nevedia takmer nič. Lebo ľudia, ktorí komunizmus prežili, sem aj tak nechodia... Podľa mňa by tie naše *naivné návštevy*, ako som si tých ľudí nazval sám pre seba, mali mať možnosť komunikovať so skúsenosťou tých, čo žili v komunizme. Preto si niekedy naozaj myslím, že Milena je ten najlepší exponát, aký tu môžu vidieť, veď prežila väčšinu svojho života v komunizme. Keby sa jej len návštevníci opýtali na niečo z jej života... lenže to nikto neurobí.